

ČTVRTLETNÍK

ZIMA 2015/2016

PRO PAMÁTKY

Soustavná péče o odkaz předků

ROZHOVOR S PREZIDENTEM ČESKÉHO NÁRODNÍHO KOMITÉTU ICOMOS VÁCLAVEM GIRSOU
S JANOU GERMENIS HILDPRANDT O VÝROČÍ ASOCIACE MAJITELŮ HRADŮ A ZÁMKŮ
OBEC BERNARTICE ZACHRÁNILA TANČÍRNU V RAČÍM ÚDOLÍ

Dol Hlubina, foto: Roman Petříš

ÚVODEM

Závěr roku 2015 se nesl ve znamení dárcovské kampaně Člověče, zapoj se PROPAMÁTKY. Jednalo se o první ucelenou kampaň, ve které jsme našim čtenářům sdělovali možnost podpořit činnost redakce dobrovolným darem. Odměnou se jim pak kromě výhod Klubu přátel stala i nová desková společenská hra. A jak to dopadlo?

Výsledkem je více než zdvojnásobení počtu dárců, kteří podpořili práci redakce částkou přesahující 200 tisíc korun. Rád bych na tomto místě poděkoval všem, kteří se zapojili. Vážím si toho nejen já, ale celý tým, který čítá osm lidí. Díky stávajícím i novým dárcům můžeme pokračovat ve své práci. Kampaň navíc potvrzuje skutečnost, že podpora v řádu stokrát nebo několika tisíci od více jednotlivců, organizací nebo firem dokáže v celkovém součtu zajistit významnou částku. Naši příznivci tak pomohli financovat provoz redakce PROPAMÁTKY po téměř celé dva měsíce.

Rád bych poděkoval ale také všem firemním partnerům, městům i krajům, kteří důvěřují naší práci a dokážou se v průběhu roku zapojovat v rámci nejrozličnějších projektů, které připravujeme.

Aleš Kozák

DOPORUČUJEME

NEJKRÁSNĚJŠÍ NÁDRAŽÍ

Vítězem devátého ročníku soutěže o titul nejkrásnější nádraží 2015 se stala železniční stanice Nový Jičín město. Z 10 finalistů zvítězila s celkovým počtem 1 120 hlasů. Dalšími finalisty jsou Černý Kříž, Čermná nad Orlicí, Jablonné v Podještědí, Jedlová, Jeseník, Kunžak-Lomy, Nové Město na Moravě, Poděbrady

Jaroslav Bělka, Entente Florale

a Silůvky. Letos přišlo celkem 3 374 platných hlasů. Soutěž pořádá nezisková organizace Asociace Entente Florale CZ – Souznění.

KONFERENCE STUDIA AXIS

Na historické dlažby a obklady se zaměří 16. ročník konference Obnova památek STUDIA AXIS. Uskuteční se v Praze 15. a 16. března 2016 ve spolupráci s Národním památkovým ústavem, Fakultou architektury ČVUT v Praze a Českým národním komitétem ICOMOS. Informace naleznete na stránkách www.studioaxis.cz.

SOUTĚŽ PAMÁTKA ROKU

Sdružení historických sídel Čech, Moravy a Slezska vyhlásilo další ročník soutěže o cenu za nejlepší projekt a realizaci obnovy. Soutěž má dvě kategorie: rekonstrukce do a nad dva miliony korun. Přihlášky je nutné zaslat do 8. ledna 2016. Cena bude předána na konferenci Sdružení 31. března v Žatci.

NOVĚ ZAPSANÉ PAMÁTKY

Ústřední seznam kulturních památek byl ve třetím čtvrtletí rozšířen o 34 nemovitých památek. Mezi technické patří Kratochvílova rozhledna v Roudnici nad Labem, rozhledna Bramberk, vodní mlýn v Markvarticích na Liberecku, Piruchtův mlýn v Boskovicích či pivovar v Dobrušce. Ze sakrálních památek je nově zapsán kostel sv. Antonína Paduánského

Bohemianroots WM, CC-BY 3.0

v pražských Holešovicích, kostel sv. Františka z Assisi ve Studánce na Děčínsku, fara v Plánici u Klátov nebo socha sv. Floriána v Perné na Břeclavsku.

PARNÍ STROJE V ČESKÝCH ZEMÍCH

Harold WM, CC-BY 3.0

Vynálezce Josef Božek před 200 lety poprvé představil pražské veřejnosti parní vůz. Výročí připomíná výstava v Národním technickém muzeu v Praze, která dokumentuje důležité etapy vývoje parostrojní techniky a její vliv na lidskou společnost. Mezi exponáty je například parní stroj z elektrárny, která osvětlovala Národní divadlo, nebo parní motor, jenž poháněl nákladní vozy Škoda Sentinel. Výstava trvá do 28. února.

PREZIDENT ČESKÉHO NÁRODNÍHO KOMITÉTU ICOMOS VÁCLAV GIRSA VE ŠPANĚLSKÉM SÁLE PŘI OSLAVĚ LETOŠNÍHO MEZINÁRODNÍHO DNE PAMÁTEK A HISTORICKÝCH SÍDEL

ARCHITEKT GIRSA SE PODÍLEL NA RESTAUROVÁNÍ HRADU A ZÁMKU V ČESKÉM KRUMLOVĚ.

ROZHOVOR S VÁCLAVEM GIRSOU

Soustavná péče o kulturní odkaz našich předků jako základní úkol

Mezinárodní rada památek a sídel ICOMOS vznikla před 50 lety. Český národní komitét výročí připomněl podzimní konferencí, která se zaměřila mimo jiné také na Benátskou chartu zveřejněnou v roce 1964. O naplňování této mezinárodní úmluvy, naší památkové péči a odborném vzdělávání jejích pracovníků, stejně jako o činnosti Komitétu jsme hovořili s jeho prezidentem Václavem Girsou.

Jak hodnotíte uplynulý rok Českého národního komitétu ICOMOS jako jeho prezident?

Společně s viceprezidenty Josefem Štulcem, Vlastislavem Ouradou, generální sekretářkou Dagmar Michoinovou a s velkou podporou pracovitých členů exekutivního výboru jsme usilovali o větší srozumitelnost našeho poslání, našich postojů a hlavně o otevřenost ve vztahu k partnerům a k veřejnosti, přičemž trvalým úkolem je širší popularizace smyslu péče o kulturní dědictví.

ICOMOS si letos připomíná 50. výročí založení, stejně jako Český národní komitét. Co považujete za největší úspěchy památkové péče v mezinárodním srovnání?

Česká památková péče má tradičně důstojné postavení v širším evropském kontextu. Na její nemalé prestiži v zahraničí se podepsaly významné osobnosti silně angažované v teorii a metodologii památkové péče již od 50. let minulého století. Z doby poslední připomenu především klíčovou osobnost Dobroslava Líbala, prvního porevolučního prezidenta Komitétu, a Josefa Štulce, dlouholetého prezidenta a dnes viceprezidenta a čestného prezidenta Komitétu. Dobré jméno české památkové péče v posledních 15 až 20 letech bylo udržováno a posilováno i řadou těch realizací z oblasti restaurování a konzervace našich významných památek, které získaly prestižní ocenění mezinárodní odbornou komunitou. Na domácím hřišti je to žel, jak víte, trochu jinak.

Mohl byste krátce přiblížit výsledky pravidelné podzimní konference Českého národního komitétu?

TEXT DAGMAR KOŽELUHOVÁ, JAN ČERVINKA
FOTO LADISLAV BEZDĚK, TOMÁŠ EFLER, ARCHIV VÁCLAVA GIRSY, WIKIMEDIA COMMONS

DETAIL JIŽNÍHO PRŮČELÍ HORNÍHO HRADU V ČESKÉM KRUMLOVĚ PO KONZERVACI

Od vzniku Benátské charty uplynulo půl století, ta větší časová vzdálenost svádí k zapomínání, k přehlížení jejího významu. Konference sloužila k společnému zamyšlení, k připomenutí společných zásad, ideových postulátů v kontextu s aktuálním děním v oboru. Konference znovu potvrdila nadčasovost sdělení Benátské charty a důležitost stálého připomínání platnosti jejích principů.

Jak se podle vás daří v České republice naplňovat principy mezinárodních úmluv z Benátek, Florencie a Washingtonu?

To je v očekávání stručné odpovědi docela složitá otázka. Procesu obnovy kulturního dědictví se účastní celá řada typů subjektů různorodých profesí s odlišnými zájmy, prioritami i motivacemi. V tomto složitém řetězci, neustále se měnícím živém proudu společenského dění urychlovaném generačními proměnami, není nikdy nic vybojováno definitivně. Je zapotřebí stále znovu a znovu obhajovat význam zachování památek i praktickými kroky cílit k zlepšování péče o ně. Památková péče nestojí na těch nejpevnějších základech, nepožívá žel ten společenský respekt, který by odpovídal významu jejího poslání. A tak se daří někde více a někde méně naplňovat principy vycházející též z mezinárodních úmluv, na nichž se česká památková péče podílela, s nimiž se česká památková péče ztotožnila a k jejichž dodržování se český stát přihlásil. A tak nyní do diskuze alespoň jeden příklad v ná-

OBNOVENÝ INTERIÉR ZÁMECKÉHO BAROKNÍHO DIVADLA V ČESKÉM KRUMLOVĚ

VÁCLAV GIRSA

- ▶ narodil se v roce 1945
- ▶ vystudoval architekturu na Fakultě stavební ČVUT v Praze a na Akademii výtvarných umění u Františka Cubra
- ▶ v letech 1971 až 1990 působil ve Státním ústavu pro rekonstrukce památkových měst a objektů v Praze
- ▶ od roku 1990 je pedagogicky činný na Fakultě architektury ČVUT v Praze, od roku 1995 jako docent, v roce 2008 jmenován profesorem
- ▶ v roce 1991 založil s Miloslavem Hanzlem respektovaný ateliér obnovy a konzervace historických staveb GIRSA AT
- ▶ za úspěšné realizace obnov byl opakovaně oceněn jak v České republice, tak v zahraničí
- ▶ od roku 2015 je prezidentem Českého národního komitétu ICOMOS

vaznosti na konkrétní zásadu, cituji článek 4 Benátské charty: „Konzervace památek ukládá především soustavnost jejich údržby.“ Jasná řeč. Věci v životě nejsou jednoduché, přesto nechť čtenář posoudí, zdali konkrétně, například v péči o naše nejvýznamnější památky – soubor státních hradů a zámků, je toto zcela elementární pravidlo respektováno. Zdali stát zajišťuje systematicky plánovanou a kontinuální odbornou údržbu těchto klíčových areálů přidělem pravidelných a rozsahem přiměřených prostředků – podle zodpovědně sestaveného plánu na základě skutečných potřeb pro fundované a šetrné zacházení s památkou? Nelze zastírat, že v praxi péče o státní hrady a zámky žel stále setrvávají zatížené přístupy z komunistické éry. Systém pravidelné základní údržby tohoto mimořádně hodnotného souboru stále není ani po 25 letech od revoluce kvalifikovaně propracován. Tyto významné památky se staly obětí trendu neustálého zvyšování návštěvnosti (jakéhosi „vydojování“), aniž by se získané finanční prostředky vracely v potřebné míře a v odpovídajícím časovém rozvrstvení zpět tam, kam patří. Kasteláni jsou hodnoceni především za docílení vyšší návštěvnosti, a tak zde nastupují prioritně více méně komerční zájmy (proto zaznamenáváme nárůst takzvané „hejkalizace“). Podfinancovaný dotační systém připomíná spíše loterii. Praxe s využitím jednorázových, a leckdy i stamilionových injekcí z evropských fondů do obnovy několika vybraných areálů zmiňované-

DALŠÍ VÝZNAMNOU REALIZACÍ ATELIÉRU ARCHITEKTA GIRSY BYL HRAD LIPNICE.

ho segmentu vyvolává řadu otázníků a v některých případech oprávněných pochyb nejen o kvalitě a trvalém zhodnocení prostředků z hlediska památkové péče, ale o elementární efektivnosti. Dotýkám se bolestivého problému, ale rád bych se vyhnul příliš formální odpovědi v obecné poloze.

Na co se Český národní komitét zaměří v příštím roce?

Kromě náročné běžné agendy Komitétu a pokračování v aktivitách roku 2015 bychom rádi byli co nejvíce užiteční vlastníkům památek a všem, kdo se ochranou kulturního dědictví zabývají nebo se jí dotýkají. V praxi jde tedy o zaměření pozornosti na domácí prostředí. Myslím tím nejen bližší součinnost se Sdružením historických sídel Čech, Moravy a Slezska, na které jsme se nyní dohodli s předsedou Sdružení Liborem Honzárkem, ale řadu dalších aktivit formou přednášek, výstav, zkrátka popularizačních akcí širšího dosahu.

Jako architekt jste založil úspěšný ateliér zaměřený na obnovu a konzervaci historických staveb. Který projekt byl pro vás největší výzvou?

Nezáleželo nám na tom, zda se jednalo o exkluzivní dílo nebo obyčejný starý dům. Vždy jsme na začátku každé akce měli a stále máme velkou trému. Proces obnovy je vždy dílem kolektivním, výsledek je vždy odrazem meziprojektové spolupráce širšího kolektivu. V této souvislosti určitě nelze nevzpomenout na restaurování jižního prů-

VÁCLAV GIRSA SE PODÍLEL TAKÉ NA KONZERVACI PURKRABSTVÍ HRADU BEZDĚZ.

čelí Horního hradu českokrumlovského, na které jsme se těšili po dokončení konzervace dvorních průčelí purkrabství hradu Bezděz, tedy 10 let předtím, než krumlovská akce přišla na pořad dne. Postupné práce na záchraně královského Bezdězu vyplnily velkou část života našeho ateliéru a věřím, že měly velký smysl a snad i trvalejší hodnotu, stejně tak jako obnova zámeckého barokního divadla v Českém Krumlově. Skutečnou výzvou byla Müllerova vila, do značné míry i proto, neboť nás zpočátku provázela nedůvěra kolegů architektů – našich i ze zahraničí. Velké zážitky nám přinesla spolupráce na obnově lotyšského hradu Bauska.

U naší práce vždy záleží hodně na tom, jakého získáte partnera, jaké okolnosti vám předurčí ty spolupracovníky, které si zpravidla nemůžete vybrat (investory, pracovníky státní památkové péče, restaurátory, stavební firmy, technology, zpracovatele stavebněhistorických průzkumů). Dnes si uvědomuji, že jsme měli v tomto směru opravdu velké štěstí. Právě díky skvělým spolupracovníkům a stejnosměrnému zaujetí pro věc se podařilo udělat za minulých 20 let kus slušné práce. Za dnešních podmínek by to myslím vůbec nebylo reálné, což by měl být podnět k vážnému zamyšlení. Tolik se toho změnilo. Myslím tím například na současnou praxi s negativními důsledky systému výběrových řízení podle nejnižší ceny – s diskriminací odbornosti a s velmi nepřízni-

vým dopadem na kvalitu a efektivitu péče o památky.

Dlouhodobě působíte jako pedagog na Fakultě architektury ČVUT v Praze, kde vedete Ústav památkové péče. Co studenty architektury na obnově historických staveb nejvíce zajímá?

Ve středoškolské přípravě není v potřebné míře věnována pozornost pěstování vztahu ke kulturnímu odkazu, respektu k památkám. Je tedy na bedrech pedagogů dvou ústavů naší fakulty, Ústavu teorie a dějin architektury a Ústavu památkové péče, aby podpořili zájem čerstvých studentů o obor, a to co nejdříve po zahájení studia. Historické prostředí má pro život společnosti mimořádný význam a je co napravovat, neboť naše země byla v minulém půlstoletí silně devastována. Receptem na nápravu není vstup globalizované moderní architektury (inspirované kdečím z různých světadílů) a spektakulární supermodernizace naší země. Česká krajina je intimní a velmi choulostivá na velká gesta, světovosti nedocílíme, když ji osázíme mrakodrapy. Jsme přesvědčeni, že nová architektura by měla navazovat a začleňovat se – receptem je pietní přístup k dochovaným hodnotám a hledání takové tváře soudobé tvorby, která vychází z našich kulturních kořenů a respektuje tradiční hodnoty. Nová architektura by měla být do stávajícího prostředí komponovaná harmonicky, neprvoplánově, bez brutálních kontrastů. To si

ARCHITEKT GIRSA SPOLUPRACOVAL NA PROJEKTU HRADNÍHO MUZEA V ČESKÉM KRUMLOVĚ.

PROFESOR VÁCLAV GIRSA SE SVÝMI STUDENTY NA LETOŠNÍM VELETRHU PAMÁTKY 2015

myslím naše studenty nejen zajímá, ale mnohdy dosahují velmi pozoruhodných výsledků, které by mohly být svojí citlivostí klidně návodem pro praxi. Zájem o citlivější přístup podporujeme zadáváním nejen akademických témat, ale hlavně řešení konkrétních úkolů. Kontakt s obcemi a městy je oboustranně podnětný, veřejnými výstavami studentských prací a diskuzemi s občany získávají studenti hlubší vztah k historickému dědictví a seznámení s realitou je přínosem pro jejich odbornou průpravu před vstupem do praxe. Motivaci studentů posilujeme i studentskou soutěží o Cenu Břetislava Štorma pořádanou s privátní podporou ve spolupráci s Českým národním komitétem ICOMOS, kterou jsme již letos posedmé završili letní semestr výuky.

Na co by se podle vás jako dlouholetého profesionála v památkové

péči měl obor více zaměřit? Co vás v poslední době potěšilo?

Památková péče by se měla velmi intenzivně zaměřit na soustavné odborné vzdělávání svých pracovníků (odborných i administrativních) a na profesionalizaci včetně výchovy k vstřícnému pozitivnímu jednání s veřejností. V posledních letech rostou stížnosti na pracovníky památkové péče, nejen na jejich nízkou odbornost, ale na jejich nevhodné vystupování. Osobně jsem se s tím setkal v poslední době vícekrát zejména u mladších pracovníků, kteří nedostatek zkušeností zastírají arogancí. To je ale pro obor medvědí služba. Vyplývá to z toho, že výchově mladých pracovníků Národního památkového ústavu není věnována dostatečná systémová pozornost, vše jde stále jen jakýmsi samospádem. V generační obměně, která logicky přichází, jsou žel přezírány velmi důležité zkuš-

nosti předchozí generace. Zkrátka je co napravovat.

Určitě mě ale potěšil vzrůstající zájem o problematiku zachrany kulturního odkazu (u studentů na Fakultě architektury i ve společnosti) i opravdu pozitivní úctyhodné výsledky úsilí některých jednotlivců a občanských iniciativ, kterým nejsou kulturní hodnoty naší země lhostejné.

Co byste vzkázal všem, kterým není péče o kulturní dědictví lhostejná?

Péče o kulturní odkaz našich předků je jedním z prvořadých celospolečenských úkolů. To by neměla být prázdňá fráze, jak se může někomu zdát. Zkusme se každý zamyslet nad tím, jak přispět k tomu, aby se věc ochrany památek stala samozřejmou součástí veřejného povědomí a zodpovědnosti za uchování kvalitního životního prostředí pro další generace. ■

ICOMOS

Mezinárodní rada památek a sídel (International Council on Monuments and Sites) je mezinárodní nevládní organizace sídlící v Paříži. Organizace se zabývá ochranou kulturního dědictví na celosvětové úrovni. Zajišťuje pro UNESCO zpracování komplexních odborných posudků statků navrhovaných členskými státy k zápisu na Seznam světového dědictví. Činností svých členů šíří a popularizuje principy péče o kulturní dědictví a v případě nutnosti organizuje či podílí se na veřejných kampaních za záchranu ohrožených památek. Pečlivě sleduje a šíří proces vědeckého poznání i praxe péče o kulturní dědictví. Český národní komitét ICOMOS vznikl v roce 1965 a v nezávislé odborné pozici se podílí na všech výše charakterizovaných činnostech Mezinárodní rady památek a sídel.

www.icomos.cz

OSTRAVSKÝ DŮL HLUBINA ZÍSKAL V ROCE 2015 OCENĚNÍ STAVBA ROKU.

STUDENTI ARCHITEKTURY SE NA WORKSHOPU ZAMĚŘILI NA ROZVOJ ÚZEMÍ BÝVALÉHO DOLU ZBŮCH.

CHVÁLÍME

Příkladná péče o hornické památky

Důlní činnost vždy představovala výrazný zásah do krajiny a často ji zásadně přetvářela. Industriální stopy činnosti našich předků zároveň dokládají jejich nevšední technické schopnosti a dovednosti. Po ukončení aktivní těžby je velmi důležitá záchrana hornických památek, vize jejich dalšího využití a propojení původně průmyslových komplexů s okolní kulturní krajinou.

Péči o industriální památky a znovuobjevování hornické kulturní krajiny se letos na podzim věnoval mezioborový workshop Zbůch 2015, který připravilo Výzkumné centrum průmyslového dědictví FA ČVUT v Praze. Projekt se zaměřil na plzeňský mikroregion s centrem v obci Zbůch. Jeho cílem bylo shromáždit studentské návrhy, které řešily problémy budoucího rozvoje území z různých pohledů a snažily se vyzdvihnout identitu místa například z pohledu urbanismu obcí, areálů staveb nebo krajinného vývoje. Výstupem z workshopu bude také publikace.

Ve východních Čechách se aktivní péči o hornické památky a jejich popularizaci věnuje nezisková organizace Důl Jan Šverma. Hornický skanzen v Žacléři, který má ve správě, je v tomto kraji posledním kompletně dochovaným objektem hlubinného uhelného hornictví. Budovy těžních souborů jam Jan a Julie jsou prohlášeny kulturními památkami. Expozice je vytvořena ve strojovných těžních strojů a v šachetních budovách, návštěvníkům je přístupná celoročně.

Významným představitelem příkladného využití hornických památek je důl Hlubina v Ostravě, který letos získal za zdařilou rekonstrukci titul stavba roku. Dotace z Integrovaného operačního programu ve výši 191,5 milionu umožnila konverzi pěti technologických objektů. Komplex byl zpřístupněn veřejnosti a bude sloužit jako kulturní a vzdělávací centrum. ■

V ŽACLÉŘI PŘÍBLIŽUJÍ HORNICKOU HISTORII, LETOS VYDALI KNIHU, V PŘÍŠTÍM ROCE PLÁNUJÍ ZPŘÍSTUPNĚNÍ ILUSTRAČNÍHO LOMU.

TEXT DAGMAR KOŽELUHOVÁ

Zdeňka K. WM, CC-BY 3.0

JANA GERMENIS HILDPRANDT PEČUJE O ZÁMEK V BLATNÉ, KTERÝ BYL RODINĚ NAVRÁCEN A JE PŘÍSTUPNÝ VEŘEJNOSTI.

ROZHOVOR S JANOU GERMENIS HILDPRANDT

20 let Asociace majitelů hradů a zámků

Nezisková organizace sdružující na 50 členů je významnou představitelkou správy, provozu a péče o hrady a zámky v České republice. Při příležitosti letošního výročí Asociace jsme požádali její prezidentku o rozhovor.

TEXT DAGMAR KOŽELUHOVÁ, JAN ČERVINKA
FOTO ARCHIV AMHZ, WIKIMEDIA COMMONS

Jak hodnotíte letošní sezonu z pohledu majitelky pečující o zámek Blatná?

Památkový objekt, jako je Blatná, nelze vlastnit bez toho, aby byl přístupný veřejnosti. Otevřeně říkám, že návštěvnícké vstupné pomáhá udržet zámek v takovém stavu, aby byl i nadále přístupný. Všichni návštěvníci jsou pro nás vítanými a váženými hosty. Děkuje jim i za letošní sezonu, která patřila mezi ty vydařené.

Co vás jako prezidentku Asociace v tomto roce nejvíce potěšilo?

Potěšilo mě, že jsme důstojně oslavili 20 let trvání naší Asociace. Prošli jsme složitým obdobím restitucí, zvládli ekonomickou recesi, vstoupili do 21. století a jsem ráda, že po dvou desetiletích sdružujeme nejen původní zakladatele, tedy restituenty historických sídel, ale také osobnosti, kte-

Jarda 75 WM, CC-BY 3.0

NA ZÁMKU V BOSKOVICÍCH SE V ROCE 2006 SETKALI MAJITELÉ HRADŮ A ZÁMKŮ Z CELÉ EVROPY.

ré se rozhodly z vlastních prostředků zachránit hrad či zámek, obydlet ho, a často i zpřístupnit veřejnosti, čímž přispívají k uchování českého kulturního dědictví. Jsem na ně hrdá.

Co se za těch 20 let podařilo změnit pro majitele hradů a zámků?

Změny probíhají postupně, po malých krůčcích. Nejlépe funguje příklad. Starší členové často dokážou na příkladech svých rodin ukázat mladým, jak se poprat se složitou situací. A mladí zase představují novou krev plnou energie a nadšení. Setkávání členů Asociace, sdílení společných problémů, hledání jejich řešení, vzájemné pochopení a pomoc vede k postupné změně v přístupu vlastníků k památkám, ale především ke změně jejich vnímání veřejností. Ta nás po 20 letech přijímá čím dál tím vstřícněji. Významnou roli tu sehraje naše děti, nastupující generace vlastníků památek, ale i jejich návštěvníků.

Kolik má Asociace členů a jak spolupracují?

Členové spravují 46 památkových objektů, z nichž je 26 zpřístupněno veřejnosti. Soukromá historická sídla od roku 1990 navštívilo několik desítek milionů návštěvníků. Společným jmenovatelem spojujícím všechny naše členy je snaha o to, aby se historická sídla sdružená v Asociaci stala opět centry kultury, vzdělávání a dalších společenských aktivit při snaze o zachování jejich dlouhodobé udržitelnosti.

ASOCIACE DLOUHODOBĚ SPOLUPRACUJE S NÁRODNÍM PAMÁTKOVÝM ÚSTAVEM I MINISTERSTVEM KULTURY.

Spolupracujete s Národním památkovým ústavem a Ministerstvem kultury?

S Národním památkovým ústavem spolupracujeme celou dobu existence, protože všechna historická sídla sdružená v Asociaci jsou kulturními památkami a tomu musí odpovídat jejich provoz, údržba a obnova. Mohu hrdě říci, že Asociace za dobu svého trvání neměla ve svých řadách nikoho, kdo by se příkladně nestaral o svůj památkový objekt. Například v roce 2006 získala naše členka Zdeňka Hiršlová, majitelka zámku Skalce v Bohumilicích, ocenění European Historic Houses Association. Dále jsme se podíleli na přípravě mezinárodních konferencí Quo vadis o správě památkových objektů přístupných veřejnosti, které se konaly v Jindřichově Hradci, na Sychrově a v Praze. Jejich cílem bylo vytvoření mezinárodní diskuzní platformy pro specialisty v oboru a pro vlastníky a správce historických sídel bez rozdílu vlastnictví. Již šest let se naši členové účastní společně s památkovými objekty ve správě Národního památkového ústavu celostátní Hradozámecké noci. Ohledně spolupráce s Ministerstvem kultury mohu říci, že za 20 let trvání Asociace řada našich členů čerpala finanční prostředky z jeho dotačních titulů. V poslední době jsme se podíleli na přípravě nového památkového zákona.

Společně se zahraničními organizacemi pravidelně připravujete mezinárodní akce. Můžete je přiblížit?

Myslím si, že naše Asociace se významnou měrou podílí na prezentaci českého kulturního dědictví v rámci celé Evropy. Sama jsem byla řadu let členkou rady European Historic Houses Association. Ta v roce 2006 pořádala v České republice své výroční zasedání na zámku v Boskovicích, kterého se účastnili zástupci soukromých vlastníků historických sídel napříč Evropou. Jsme také členem evropské nadace Europa Nostra.

Čemu se budete věnovat v nadcházejícím roce?

V nejbližší době se chceme aktivně zapojit do iniciativy European Historic Houses Association s názvem NEXT GEN, což je evropská platforma pro nastupující generaci vlastníků historických sídel. Připravujeme spolupráci s britskou nadací The Friends of Czech Heritage při obnově historických sídel

Miloslav Rejha WM, CC-BY 3.0

MEZINÁRODNÍ KONFERENCE QUO VADIS SE KONALA TAKÉ NA SYCHROVĚ.

sdružených v naší Asociaci. Jsme také partnerem nového projektu Ministerstva kultury a Národního památkového ústavu s názvem Klíč k památkám, který zahrnuje věrnostní program pro návštěvníky. V dalším roce plánujeme účast na veletrhu Památky a chystáme několik nových akcí pro naše členy i návštěvníky. Rádi uvítáme nové členy se zájmem o kulturní dědictví a jeho přiblížování a otevírání veřejnosti.

Co byste vzkázala našim čtenářům?

Dveře soukromých historických sídel sdružených v Asociaci jsou vám otevřeny, a to často i mimo hlavní návštěvníckou sezonu. Nabízejí trochu jinou zkušenost než státní hrady a zámky. Budete našimi váženými a vítanými hosty. Chtěla bych také poděkovat všem, kteří naše soukromé hrady a zámky v posledních 20 letech navštívili. ■

JANA GERMENIS HILDPRANDT

- narodila se v roce 1947
- v roce 1952 byla rodina násilně vystěhována z Blatné
- od roku 1960 žila s rodiči v Etiopii
- v roce 1970 se provdala za řeckého architekta Spiridona Germenise
- v roce 1990 se s rodinou vrátila do Československa
- po restituci v roce 1992 je spolumajitelkou zámku v Blatné

OD ROKU 1907 SLOUŽILA TANČÍRNA POD NÁZVEM GEORGSHALLE JAKO RESTAURACE A TANEČNÍ SÁL. PATŘILA K VYHLÁŠENÝM MÍSTŮM JAVORNICKA.

ZAJÍMAVÁ REKONSTRUKCE

Obec Bernartice zachránila tančírnu v Račím údolí

Sváteční procházky romantickou přírodou, setkávání a tanec. Idylická atmosféra Račího údolí prvních desetiletí minulého století. Do dalšího století vstoupila tamní tančírna, symbol společenského života, jako ruina. Její osud ale nebyl lhostejný členům jesenických Brontosaurů, mladé učitelce a starostovi nedalekých Bernartic. Díky vytrvalosti obce a evropské dotaci byla letos tančírna opravena a slavnostně otevřena.

TEXT JAN ČERVINKA
FOTO VÁCLAV JOKL, RYCHLEBY.CZ

Údolí Račího potoka se nalézá v Rychlebských horách poblíž města Javorník. Historie tančírny úzce souvisí s tamním zámkem. Ještě jako hrad se ve 14. století stal majetkem biskupství ve slezské Vratislavi. Novověký zámek nazývaný Jánský Vrch si vratislavští duchovní oblíbili jako svoji letní rezidenci. V regionu pla-

til za centrum kultury a vzdělanosti. V druhé polovině 18. století se Javorník stal sídlem biskupské majetkové správy pro rakouskou část Niského knížectví a následně největším a nejvýznamnějším sídlem na Jesenicku s rozvinutou textilní výrobou. Tu v následujícím století vystřídal především zemědělské a lesní hospodářství. V polovině 19. století se přímo v Račím údolí krátce těžil arsen a stříbro.

U zrodu tančírny stáli kardinál a známý stavitel

Na konci 19. století byl správcem zámku v Javorníku vratislavský arcibiskup Georg von Kopp. Narodil se v Dolním Sasku v roce 1837 a od roku 1872 působil jako generální vikář v Hildesheimu. V roce 1881 se stal biskupem ve Fuldě, o šest let později vratislavským arcibiskupem a v roce 1893 jej papež jmenoval kardinálem. Na Jesenicku se kardinál Kopp zasloužil o zřízení bohosloveckého semináře ve Vidnavě. V roce 1906 byl pruským králem povýšen do šlechtického stavu a téhož roku inicioval stavbu tančírny v Račím údolí.

O 100 LET POZDĚJI TANČÍRNĚ HROZILO ZŘÍCENÍ.

DO OBJEKTU ZATÉKALO, PŘÍZEMÍ BYLO ZDEVASTOVÁNO A VITRÁŽOVÁ OKNA BYLA VE VELKÉ MÍŘE VYBITA.

Po svém stavebníkově nesla jméno – Georgshalle. Georg von Kopp zemřel v Opavě v roce 1914 coby předposlední duchovní správce zámku v Javorníku.

Teprve před několika lety se podařilo určit autora tančírny v Račím údolí. V roce 2008 se uskutečnila v Javorníku výstava nazvaná Herbert Utner známý i neznámý. Mapovala historii a dílo významné místní stavitelské rodiny. Potomek Utnerů, který žije v Německu, tehdy přivezl bohatou plánovou dokumentaci z rodinného archivu včetně výkresů tančírny. Podepsány byly Aloisem Utnerem ml., dokumenta-

ci k pozdější stavební úpravě objektu pak signoval jeho syn Herbert. Milan Rychlý z Vlastivědného muzea Jesenicka uvádí z významných realizací Aloise Utnera ml. (1857–1908) například novostavbu nemocnice v Javorníku, přestavbu kostela sv. Vavřince v Bílém Potoku, renovaci klášterní školy v Javorníku, několik mysliven nebo továrnu na výrobu zapalovacích materiálů v Bernarticích a továrnu na farmaceutickou kartonáž a papírové zboží v Javorníku. Herbert Utner (1887–1968) je pak uváděn jako autor renovace věže kostela Nejsvětější Trojice v Javorníku, přestavby tamní rad-

nice, klášterní školy, městské spořitelny, koupaliště a několika hotelů a vil. Podílel se na renovaci zámku v Bílém Vodě, kostelů v Bernarticích, Bílém Potoku a několika biskupských mysliven. V Račím údolí rozšířil tančírnu a pro svého syna Wolframa tam postavil dům s restaurací nazvaný Haus Isolde.

Idylická doba v Račím údolí

Kardinál Georg von Kopp vybral pro stavbu tančírny místo u cesty poblíž vstupu do Račího údolí, kde stávala pila. Dřevěná provozní budova se stroji na parní pohon, která ustoupila tančírně, byla také majetkem vrati-

ZEPTALI JSME SE

Na tančírnu v Račím údolí a její obnovu jsme se zeptali Evy Pulkrtové z šumperského pracoviště Národního památkového ústavu v Olomouci.

O nezbytnosti prohlásit tančírnu s parčíkem v Račím údolí za kulturní památku se na půdě památkového ústavu v Olomouci mluvilo od 90. let minulého století. Zpracování návrhu ale tehdy komplikovalo vlastnictví Českých drah. Ke stavbě tančírny jsme měli zpočátku k dispozici jen kusé informace – jak v literatuře, tak v ústním podání. S narůstajícím zájmem veřejnosti a historiků působících na Jesenicku nabýval její příběh přes-

nějších obrysů. Velkou událostí byla v roce 2008 výstava v Javorníku o tamní stavitelské rodině Utnerů a s tím související návštěva jejich potomka žijícího v Německu. Dovezl mnoho plánů javornických domů a mezi nimi i dokumentaci k tančírně. Tím bylo potvrzeno autorství Aloise Utnera, pod stavebními úpravami v zadní části objektu byl podepsán syn Aloise Herbert. Pozdější úpravy tančírny byly důležité pro rozhodnutí o způsobu její obnovy. K ní přispěli velkou měrou Brontosauri a studenti, zvláště práce Michaly Veselého. Přestože jsme dění kolem tančírny sledovali, do její obnovy jsme neměli příležitost příliš zasahovat. Dotační program ROP nevyžadoval, aby objekt obnovy, na který přispívá, byl kulturní památkou. Zodpovídali jsme pouze na dílčí dotazy týkající se spíše barevnosti

nebo některých drobných detailů. Můžeme konstatovat, že obnova tančírny je chvályhodnou aktivitou všech lidí, kterým nebyl osud v kraji výjimečné architektury lhostejný, a která vyústila až v její rehabilitaci a záchranu. Ta ovšem bude dokončena až obnovou parčíku, který k ní neodmyslitelně patří. U obnovy budovy se památková péče může opravdu jen obdivovat tomu, že tančírna zase vypadá jako na historických pohlednicích, vyobrazeních a fotografiích. Že doplňované konstrukce a detaily se přizpůsobovaly původní stavbě a době, ve které vznikala.

Národní památkový ústav, územní odborné pracoviště v Olomouci
www.npu.cz/uop-ol

O ZÁCHRANU BUDOVY SE ZASLOUŽILI AKTIVNÍ ČLENOVÉ Z HNUTÍ BRONTOSAURUS A OBEC BERNARTICE.

slavského biskupství. V blízkosti pily se nalézaly další stavby jako pekárna, prádelna u potoka a obytný dům, rovněž patřící biskupství. Pekárna s prádelnou byla v roce 1906 přestavěna na restauraci Jägerstube, obytný dům byl adaptován na restauraci s ubytováním a poblíž byl vystavěn dům podkoního se stájí. Provozně byly budovy provázány v jeden areál.

Úkol vyprojektovat tančírnu byl zadán javornickému staviteli Aloisovi Utnerovi ml. Navrhl vzdušnou a lehou elegantní stavbu. Patrová budova na protáhlém obdélném půdorysu byla citlivě umístěna do přírodního okolí. Na zděné přízemí s okenicemi je nasazeno patro s hlavním sálem dlouhým přes 20 metrů. Dřevěnou konstrukci doprovází velké plochy vitrážových oken. Rozměrný sál uzavírá dřevěný strop napodobující formy valené klenby. Sál obklopuje otevřená veranda vysazená na dřevěných konzolách. Tančírnu uzavírá nízká sedlová střecha. Hlavní vstup se nachází v ose stavby, dominuje mu velké schodiště a zvyrazňuje ho štít střechy. Alois Utner ml. spojil v tančírně prvky lidových staveb alpské oblasti s prvky ornamentální moderny – dekorativními principy secese.

Stavba tančírny s restaurací byla zahájena v roce 1906 a dokončena o rok později. V přízemí se nacházely provozní místnosti jako kuchyň, výčep, špajz, obytné místnosti a sociální zařízení. S patrem bylo přízemí propojeno

výtahem určeným pro dopravu pokrmů a nápojů. Celá budova byla elektrifikována. Kolem tančírny byl založen krajinný park s domácími i cizokrajnými dřevinami a okrasnými keři. Upravený exteriér doplňovalo venkovní zahradní posezení. Od roku 1907 sloužila pod názvem Georgshalle jako restaurace a taneční sál a patřila k vyhlášeným místům Javornicka. Návštěva se často spojovala s procházkou údolím na nedaleký Jánský Vrch a hrad Rychleby. Račí údolí s tančírnou a několika dalšími restauracemi žilo bohatým společenským životem a bylo oblíbeným výletním a turistickým cílem.

Po válce

Malebný kraj zásadním způsobem ovlivnila druhá světová válka a následný odsun původního obyvatelstva, který zpřetrhal tradiční společenské i hospodářské vazby. Samotná tančírna fungovala jako restaurace ještě po ukončení druhé světové války. Až v roce 1954 bylo vlastnické právo převedeno na stát. Nejprve na Okresní národní výbor v Jeseníku, následně tančírna přešla do majetku Československých státních lesů, později jednotného zemědělského družstva a nakonec se vlastníkem staly Československé státní dráhy. V majetku jejich nástupkyně, Českých drah, byla tančírna až do roku 2007.

V novém tisíciletí

Tančírna během několika desetiletí socialistické správy chátrala. Později se na budovu vztahovala blokáce z roku

V PŘÍZEMÍ SE NYNÍ NACHÁZÍ INFORMAČNÍ CENTRUM S KAVÁRNOU.

1990, která ještě dalších 15 let bránila snahám nadšenců, kteří měli chuť tančírnu odkoupit a opravit. Do 21. století tančírna vstoupila v tak havarijním stavu, že jí hrozilo zřícení nebo demolice. Do budovy zatékalo, vstupní schodiště zcela zaniklo, poškozena byla zadní část budovy a přízemí zdevastováno. Vitrážová okna byla ve velké míře vybita. Podobně jako budova byl zanedbán i park. V roce 2002 projevila o tančírnu zájem Ostrava, která ji chtěla přestěhovat do svého centra. Nakonec z plánu sešlo pro jeho finanční náročnost. S podobným nápadem pak ještě přišlo o tři roky později vedení obce Loučná nad Desnou. Aktivní členové z Hnutí Brontosaurus Jeseníky pod vedením mladé učitelky Vlasty Michalíkové uspořádali několik besed s cílem vyvolat o tančírnu zájem mezi veřejností a zachránit ji na místě, kde byla postavena. Loučná od svého záměru nakonec v roce 2006 ustoupila. Po zrušení blokáce v roce 2005 České dráhy nabízely tančírnu k prodeji za 350 tisíc korun. Na základě neúspěšných jednání o snížení ceny město Javorník odstoupilo od snahy tančírnu koupit. Aktivistům se podařilo během dvou let provizorně zajistit budovu proti dalšímu chátrání. Brontosauri také zaznamenali úspěch a část veřejnosti získali na svoji stranu. V roce 2007 zchátralou budovu koupila za původní cenu obec Bernartice a její starosta Mojmír Michálek začal hledat vhodný dotační titul. Obec několik let neúspěšně žádala o přidělení dotace. Zároveň zajišťovala nezbytné práce a provizorní zabezpečení budovy,

NÁVŠTĚVNÍKY ČEKÁ PROHLÍDKA EXPOZICE O RYCHLEBSKÝCH HORÁCH.

především nosných konstrukcí a střechy. Teprve šestá žádost byla úspěšná. Z Regionálního operačního programu Střední Morava se podařilo v roce 2014 získat finanční příspěvek ve výši 12 milionů korun na rekonstrukci v celkové výši přesahující 16 milionů korun. Obec zároveň vyhlásila na obnovu tančírny veřejnou sbírku. Na podzim minulého roku se mohlo začít s kompletní obnovou. Jelikož byla k dispozici originální plánová dokumentace, podařilo se pečlivě vypracovat projekt rekonstrukce s důrazem na zachování původní podoby tančírny. Autory rekonstrukce jsou architekti Michal Sborwitz, Marie Sborwitzová a Karel Prášil. Obnoveny byly veškeré dřevěné části jako konstrukce tvořící patro budovy, okna, dveře, stropy a krovy, stejně jako zdivo a omítky v přízemí. Upraveno bylo okolí stavby a přístupové cesty k ní. Zakázku na stavební práce získala firma Commodum z Valašské Bystřice. Cíl projektu, komplexní rekonstrukce historické budo-

CENA RUDOLFA EITELBERGERA

Vyhlášovatelem je nezisková organizace Za krásnou Olomouc. Tento spolek pro kulturu, urbanismus, památkovou péči a životní prostředí uděluje od roku 2008 cenu za zdařilou realizaci v oblasti architektury, urbanismu a péče o památky v Olomouci a Olomouckém kraji.

ARCHITEKT SBORWITZ KLADL V PROJEKTU DŮRAZ NA ZACHOVÁNÍ PŮVODNÍ PODOBY TANČÍRNY, O ČEMŽ SE LETOS V ČERVENCÍ PŘESVĚDČILI I ÚČASTNÍCI SLAVNOSTNÍHO OTEVŘENÍ.

vy, se naplnil v červenci letošního roku, kdy byla tančírna slavnostně otevřena.

Oživování tradice

Tančírna začala sloužit turistům, zájmovým spolkům a pro pořádání kulturních a společenských akcí. V přízemí je informační centrum s kavárnou a expozice věnovaná historii a současnosti Rychlebských hor. Od otevření tančírny uběhlo teprve několik měsíců a již se obnovené stavbě podařilo získat uznání odborné a laické veřejnosti. Nezisková organizace Za krásnou Olomouc uděluje cenu za zdařilou realizaci v oblasti architektury, urbanismu a péče o památky v Olomouci a Olomouckém kraji. Tančírna se dostala do letošního užšího výběru. Renomovaní členové poroty vyzdvihli, že obnova náleží k chvályhodným počínům vyvolaným zdola. Obci Bernartice pak udělili čestné uznání za „adopci stavby v cizím katastru a neúnavné čekání, než se do zapomenutého re-

gionu dokutálely finance z evropských dotací“. V porotě sedící historik umění Rostislav Švácha ohodnotil přístup architekta Sborwitze, který „umí rekonstruovat staré stavby s velkou pietou a je přitom vždy pokorný a nechce se prosazovat svým vlastním tvarem“. Další člen poroty, ředitel olomouckého Národního památkového ústavu František Chupík na realizaci vyzdvihl „úsilí obce Bernartice o záchranu typově ojedinělé stavby za objektivně ztížených podmínek získat finanční prostředky a s dodržáním principů citlivé obnovy, aniž by objekt požíval ochrany státní památkové péče“. Laická veřejnost tančírnu v Račím údolí výrazně oceňuje v probíhající anketě nazvané Sedm divů Olomouckého kraje, ve které zatím v závěru listopadu vede. ■

www.tancirna.rychleby.cz
www.bernartice.eu
www.rychleby.cz

V roce 2015 vybrala porota složená z renomovaných architektů, historiků umění a pracovníků památkové péče 25 realizací, z nichž bylo pět nominováno na ocenění. Jednou z nich byla rekonstrukce tančírny v Račím údolí od ateliéru Michala Sborwitze. Ten je také autorem revitalizace centrální části obce Bukovany, které letos porota udělila hlavní cenu jako investorovi kvalitní realizace. Architekt Sborwitz cenu od spolku Za krásnou Olomouc získal již

v roce 2010 za rekonstrukci Zámeckého náměstí a parku ve Velké Bystřici. V minulosti ateliér Michala Sborwitze navrhl mimo jiné rekonstrukci a dostavbu Muzea umění v Olomouci (2000) a rekonstrukci Bauerovy vily od Josefa Gočára v Libodřicích u Kolína pro účely Muzea českého kubismu (2007).

www.krasnaolomouc.cz
www.sborwitz.cz

OBNOVENÝ PIVOVAR V LOBČI U MŠENA BYL LETOS ZPŘÍSTUPNĚN VEŘEJNOSTI.

INTERIÉR DOTVÁŘEJÍ STYLOVÉ DOBOVÉ DETAILS.

ZCHÁTRALÝ PIVOVAR PŘED REKONSTRUKCÍ

PIVOVAR JE OTEVŘEN NÁVŠTĚVNÍKŮM, ZÁROVEŇ SE V NĚM OPĚT VAŘÍ PIVO.

FOTOREPORTÁŽ

FOTO ARCHIV PIVOVARU LOBEČ

Nevšední příběh zapomenutého pivovaru

Budovy někdejšího lobečského pivovaru zahrnující mimo jiné renesanční jádro byly v roce 2007 v ruinách. Mizející stopa průmyslového dědictví na Kokořínsku tehdy zaujala mladé architekty, kteří učinili náročné rozhodnutí. Pivovar koupili, podařilo se jej prohlásit za kulturní památku a během osmi let nejen příkladně opravit, ale také do něj navrátit život. Letos byl zpřístupněn veřejnosti, je součástí Evropské cesty průmyslového dědictví ERIH a vaří se v něm pivo. Autorům tohoto příběhu se dostalo za záchranu, obnovu a zprovoznění pivovaru v Lobči u Mšena ocenění laické i odborné veřejnosti.

www.lobec.cz
www.industrialnitopografie.cz

PODKROVÍ BYLO CITLIVĚ OPRAVENO, VYUŽÍVÁ SE KE KULTURNÍM AKCÍM.

LOBEČSKÝ PIVOVAR VE 20. LETECH MINULÉHO STOLETÍ

PIVOVARSKÝ DVŮR PŘED 100 LETY

INTERIÉR KANCELÁŘE SLÁDKA

V INTERIÉRECH SE ZACHOVALA ČÁST PŮVODNÍHO TECHNICKÉHO VYBAVENÍ.

NA SLADOVÉ PŮDĚ JE PRO NÁVŠTĚVNÍKY PŘIPRAVENA STÁLÁ EXPOZICE O HISTORII PIVOVARU.

PŘI OBNOVĚ MAJITELÉ KLADE VELKÝ DŮRAZ NA ZACHOVÁNÍ STOP ČASU.

PODAŘILO SE ZACHRÁNIT MNOHO PŮVODNÍCH PRVKŮ.

PŘÍKLADNÁ OBNOVA ZÍSKALA OCENĚNÍ NÁRODNÍHO PAMÁTKOVÉHO ÚSTAVU.

TEXTILNÍ TOVÁRNA JOHANN KLAPPENROTHA V ŠUMPERKU

KAMENNÝ PILÍŘ S UKŘIŽOVANÝM KRISTEM V POLÍCH U JIČÍNA

NÁZOR

Která kulturní památka na vámi spravovaném území by si zasloužila větší pozornost veřejnosti, ale je dlouhodobě opomíjená?

Zeptali jsme se ředitelů a ředitelek územních odborných pracovišť Národního památkového ústavu v souvislosti s bilancí památkové péče za posledních 25 let.

Jiří Balský
Josefov

Netroufnu si vybrat pouze jednu památku. Na území Královéhradeckého kraje je i dnes velká řada kulturních památek, které jsou různým způsobem opomíjeny. Naznačuje to aktuální počet 48 ohrožených kulturních památek, které naše pracoviště eviduje. Z nich je 11 kostelů, ale patří sem i některé méně známé zámecké parky a překvapivě též řada soukromých domů, o které se vlastníci dlouhodobě

nestarají. Dosud je bohužel opomíjena velká řada drobných kamenosochařských děl, která zkrášlují krajinu i vesnická sídla a často jsou v tak špatném stavu, že po staletích jejich existence na původním místě, kde je považujeme za samozřejmé, hrozí jejich bezprostřední zánik. Jako příklad opomíjené památky s očekávaným dobrým koncem chci uvést příběh barokního kamenného pilíře s ukřižovaným Kristem v polích u Jičína. Desetiletí opomíjené a de facto zapomenuté dílo z poloviny 18. století bylo v roce 2014 na návrh spolku Jičínská bese-

da Národním památkovým ústavem vyhodnoceno a následně prohlášeno za kulturní památku. Díky finančním prostředkům poskytnutým Ministerstvem kultury i soukromými dárci je dokončováno jeho restaurování a v nejbližších týdnech očekáváme osazení díla na jeho původní místo. Větší pozornost si tedy dle mého názoru zaslouží především všechny památky v horším stavu, protože pouze zájem o památku může odstartovat její záchranu a nový život.

František Chupík
Olomouc

Za dlouhodobě opomíjenou památku považuji dochovanou část textilní továrny Johanna Klappenrotha v Šumperku. Jde o klasicistní architekturu vybudovanou v souvislosti se založením manufaktury na výrobu manšestru, která byla jednou z prvních na evropském kontinentu. Uvedený příklad zastupuje segment průmyslového dědictví, který je dlouhodobě opomíjen. Historicky přišel o své původní vazby na výrobu a zdroje, ze kterých by mohl být udržován. Trochu to připomíná i další ohrožený soubor staveb, a to menší šlechtická sídla, většinou zámky, které se ztrátou vazby na panství a výnosy z něj staly nefinancovatelnými. Právě u těchto typů památek je třeba hledat nové a přiměřené využití, neboť v opačném případě hrozí jejich postupný a neodvratný zánik. Jde o výzvu jak pro majitele, tak pro památkovou péči.

Hana Matulová WM, CC-BY 3.0

VZORKOVNA MALÍRNY OKENNÍCH SKEL FIRMY CARL MELTZER V OKROUHLÉ U NOVÉHO BORU

Martina Indrová Telč

Vysočina je nádherný kus naší země a má velmi rozmanitý památkový fond. Najdeme tam doklady působení významných šlechtických rodů, nádherné sakrální památky, ale i zachovanou lidovou architekturu s detaily, které se v jiných krajích třeba už nezachovaly. Stejně tak i u nás máme památky, na které se tak trochu zapomnělo a ony trpělivě čekají, že znovu přijde jejich čas. Je jich více, ale pokud mám vybrat jednu, tak určitě monumentální hrobku rodu Pallavicini v Jemnici. Slohově čistá neoklasicistní stavba z roku 1902, kterou projektovali vídeňští architekti Otto Hofer a Wilhelm Zech, je dnes v havarijním stavu bez reálné perspektivy v záchranu. Vždy, když jedu okolo, mě pohled na tuto monumentální stavbu trápí. Stejně tak mám starost o zámek v Brtnici a doufám v lepší časy zámku v Červené Řečici.

Miloš Krčmář Liberec

Sklárna se vzorkovnou malírny okenních skel (vitráží) firmy Carl Meltzer v Okrouhlé u Nového Boru je na seznamu ohrožených nemovitých památek od roku 2007. Objekt v havarijním stavu způsobeném i přes uložené sankce stávajícím vlastníkem je unikátním dokladem historie výroby vitráží v regionu (Okrouhlá, Nový Bor, Hrádek

Jiří Sedláček - Frettie WM, CC-BY 3.0

ZÁMEK V BRTNICI NA JIHLAVSKU

nad Nisou, Žitava, Liberec, Jablonec nad Nisou) v době rozmachu na konci 19. a první čtvrtině 20. století. Firma Carl Meltzer se sídlem ve Skalici u České Lípy postavila tuto dílnu v letech 1888–1894. Novogotický oktogonální závěr objektu o výšce 25 metrů sloužil jako vzorkovna se zimní zahradou, jejíž stěny byly tvořeny monumentálními vitrážemi o výšce až 22 metrů, exteriér věže byl doplněn sochařskou výzdobou. Vitráže se zde vyráběly pro sakrální objekty, a to jak pro kostely katolické, evangelické i synagogy (Karlovy Vary, Louny), tak i pro budovy veřejné (radnice v Liberci) či obytné (vily v Děčíně a Svitavách).

Vojtěch Láska střední Čechy

Na území Středočeského kraje je celá řada vynikajících památek, které by si zasloužily větší pozornost veřejnosti, ale jsou dlouhodobě opomíjené. Jestliže mám uvést jednu, pak bych zvolil kostel sv. Havla ve Štolmíři u Českého Brodu. Kostel byl postaven v letech 1710–1750 nákladem Jana Adama z Lichtensteina a Marie Teresie Savojské. Kostel je velkolepá barokní stavba bez věže a v rámci venkovského prostředí vyniká jak velikostí, tak i architektonickou kvalitou. Výjimečné je i vnitřní zařízení (oltář, kazatelna, varhany), které bylo převezeno ze Sázavského kláštera v roce 1756, ale nyní již tvoří s kostelem nedílný vynikající celek. Kostel s výjimkou poutí

jednou ročně neslouží pravidelným bohoslužbám a několik desetiletí tu nebyla prováděna žádná oprava. Kostel byl pro veřejnost zpřístupněn v rámci Dnů evropského dědictví v roce 2009, vzhledem k mimořádným hodnotám by si zasloužil zpřístupnění častější a pochopitelně i náležitou opravu.

Jana Spathová Kroměříž

Zámek ve Zdislavicích na Kroměřížsku je umístěn na okraji obce v krajinářsky upraveném parku. Jedná se o trojkřídlý jednopatrový objekt vybudovaný na sklonku 17. století Adamem Karlem z Kopenic pravděpodobně na místě starší tvrze zmiňované již roku 1397. Objekt si uchoval především v hlavním zahradním křídle původní vnitřní dispozice s centrální chodbou v patře i přízemí, hlavní a vedlejší schodiště v nárožích s centrálně osově umístěným obdélným sálem a místnostmi řazenými v enfiládě. Současná trojkřídlá dispozice je výsledkem přestavby počátkem 90. let 18. století za Antonína Valentina Kaschnitze z Weinbergu. V přilehlém parku o rozloze pěti hektarů je situována drobná sochařská výzdoba, ceněné zahradní stavby (čínský pavilon) či hrobka Marie Ebner-Eschenbachové. Jedná se tak o kompozičně ucelený areál s hodnotnými architektonickými i uměleckořemeslnými stavbami a prvky. Od navrácení původnímu majiteli je zámek spolu s parkem bez

Pavla WM, CC-BY 3.0

ZÁMEK VE ZDISLAVICÍCH NA KROMĚŘÍŽSKU

pravidelné údržby a dlouhodobě nevyužíván, což se projevuje nepříznivě na jeho stávajícím stavu.

Ondřej Šefců Praha

Na území hlavního města Prahy neumím vybrat jenom jeden objekt, kterému bych přál větší pozornost. Takových objektů či souborů jsou desítky či spíše stovky. Zatímco samotné centrum města – zejména Královská cesta a Pražský hrad jsou přetíženy turisty a návštěvníky tak, že je to devaluje a deformuje, zůstává mnoho vynikajících hodnot zdánlivě stranou zájmu. Jsou to třeba fasády eklektických činžáků na Vinohradech či na Žižkově, funkcionalistické stavby v Dejvicích nebo Vršovcích, industriální a dopravní stavby na Smíchově a v Karlíně, bývalé usedlosti, mlýny a statky v okrajo-

ŠJÚ WM, CC-BY 3.0

ŠLECHTOVA RESTAURACE V PRAŽSKÉ STROMOVCE

vých částech Prahy. Více zájmu a péče by si zasloužilo výstaviště i nedaleká Šlechtova restaurace, betonová konstrukce Hlávkova mostu i s torzem kavárny, ale vlastně i další pražské mosty a také nádražní budovy včetně slibovaného muzea v podobě Železničního muzea v bývalé výtopně v areálu Masarykova nádraží.

Daniel Šnejd České Budějovice

Mezi více než pěti tisíci kulturními památkami jihu Čech se jistě najdou i takové, které mohou být vnímány jako opomíjené. Jsou na opačné straně zájmu veřejnosti, než kde stojí zámek Hluboká nebo Český Krumlov, masová turistika se jim vyhýbá, stávají i na zapadlých místech, zastrčeny v ulicích, často zapomenuty. Přesto má každá z nich v rámci svého prostředí pevné místo, bez nich by historická sídla a kulturní krajina neměly tolik obdivovaný malebný půvab. Bylo by nespravedlivé zmínit pouze jednu takovou památku. Vždyť nakonec každá z nich si nachází svůj, i když třeba velmi úzký, okruh obdivovatelů. Žel mezi nimi stále ještě nacházíme řadu památek, jež jsou vlivem dlouhodobé absence využití nebo zanedbávání údržby v havarijním stavu. Na území Jihočeského kraje evidujeme 63 takto ohrožených památek. Mám-li mezi nimi vybrat svého osobního favorita, kterému bych v prvé řadě přál znovu povstat z popela, pak je jím mizející zámek Omle-

Bartl Vilgus WM, CC-BY 3.0

KOSTEL SV. HAVLA VE ŠTOLMÍŘI U ČESKÉHO BRODU

nička. Rychlost, jakou podléhá zkáze, je hrozivá, spolu s ním mizí nejen významná dominanta obce, ale zároveň objekt s velkou architektonickou a historickou hodnotou.

Zdeněk Vácha Brno

Z hlediska nedostatku péče je výrazně zanedbávaná zejména množina hradních zřícenin. Vedle pozitivních příkladů průběžné údržby a poučené péče o záchranu stavebních konstrukcí památkových ruin (Templštejn, Frejštejn, Sirotčí hrádek) je většina zřícenin středověkých sídel ponechána svému osudu, progresivně zaniká a mění se v archeologickou lokalitu, a to paradoxně přímo před očima odborné i laické veřejnosti, neboť unikátní kultura českého turismu zpřístupnila většinu těchto pozoruhodných památek slávy českého vrcholného středověku značenými turistickými trasami (Blansek nad Suchým žlebem v Moravském krasu, Holštejn tamtéž, Rychvald u Lysic, Doubravický hrad, Víckov a Košíkov nad údolím Bobruvky, Stagnov, Kuchlov či Melice na Dražanské vysočině, hrad Obřany u Brna, Lapikus u Plavče a Šenkenberk na Znojensku). Dále považujeme za ohrožené či zanedbané: zámek Ivanovice na Hané, panský mlýn Velká nad Veličkou, drobnou architekturu komponované krajiny na Vranovsku – kaplička v Bitově, dům filosofů, salet zvaný Zikkurat a kamenný most ve Vranově nad Dyjí.

Z MĚST A OBCÍ

ČESKÝ KRUMLOV

Do klášterů se vrací život

Po pěti letech úspěšně končí re-vitalizace areálu klášterů klarisek a minoritů v Českém Krumlově. Celý interiér je rekonstruovaný, v prostorách byly odkryty hodnotné gotické malby a nález středověkých trámových stropů dokonce získal cenu Národního památkového ústavu Patrimonium pro futuro. První ze slavnostních událostí v areálu klášterů bylo požehnání nově renovovaného kostela Božího těla a Panny Marie Bolestné. Kostel je ve vlastnictví Rytířského řádu křižovníků s červenou hvězdou a společně s přilehlým bývalým klášterem minoritů je pronajat městu na dobu 30 let. Výsledkem projektu je vytvoření moderního kulturně-vzdělávacího centra, jehož náplní je prezentace kulturního dědictví uprostřed historického jádra města, navíc s celoroční nabídkou atraktivních služeb. Provoz areálu byl pro širokou veřejnost zahájen 28. listopadu. Rekonstrukce vyšla na necelých 330 milionů korun, přičemž 99 procent nákladů pokryla dotace.

www.klasteryck.cz

CHEB

Kostel sv. Anny v Paliči u Lipové

Pozdně barokní, klasicistně rozšířený kostel stojící na místě původní zámecké kaple byl prodán v roce 2014 v dražbě. Vlastník, který jej získal od církve darem, se o památku nestaral. Šťastím pro kostel jsou jeho noví majitelé: projektanti Petr Zítek a Jiří Maliňák, architekt Boris Redčenkov a chebský podnikatel Tomáš Linda. Pečují o kostel společně se spolkem Život na Dyleň, který usiluje o rozvoj turistiky v tomto zapomenutém koutu Chebska. Na kostele se letos opravuje střecha z dotace Ministerstva kultury. Nejstarší a nejvíce poškozená je část nad presbytářem. Kompletní obnova kostela se plánuje na pět let. Mnohem obtížnější bude naplnit kostel životem. Měl by sloužit jako místo pro setkávání lidí. Organizují se v něm nejrůznější akce a využití kostela se postupně ověřuje. Spolek se snaží zapojit místní i širší okolí. Uspořádal například adventní koncert, Velikonoce v Paliči, přes léto proběhla výstava Zmizelé Sudety.

www.cheb.cz

IVANČICE

Oprava městského domu na náměstí

V roce 2015 byla realizována oprava střechy zajímavého domu v majetku města. Dům se nachází na Palackého náměstí čp. 87 v Ivančicích. Původní dvoupodlažní stavba měla standardní sedlovou střechu s okapovou hranou do náměstí s odskokem, kde objekt ctí nepravidelný půdorys parcely. Pravděpodobně v roce 1914 byla realizována stavitelem Ryšavým přístavba jednopatrových arkýřů ve druhém podlaží a na to navazující mansardová přístavba krovu jako zvýraznění průčelí domu. V pravé odsazené části byl vystavěn zalomený štít s okénky lemovaný atikou s ukončujícími zdobnými vazami. V mansardové části jsou dvě volská oka a pultový vikýř. Vnitřní schodiště osvětluje vitrážemi zdobený světlík. V přízemí domu je od 20. století umístěna lékárna, která je tam po krátkém přerušení provozu dodnes.

www.ivancice.cz

ZIMA 2015/2016

Přinášíme aktuality z míst, kde se aktivně věnují péči o kulturní dědictví. Uvedené texty jsou publikovány v rámci mediální spolupráce redakce s městy a obcemi.

JINDŘICHŮV HRADEC

V Domě gobelínů dodnes žije tkalcovské řemeslo

Roku 1910 založila v Jindřichově Hradci Marie Hoppe Teinitzerová dílny pro tkaní a restaurování tapisérií. Kouzlo tohoto řemesla si mohou dnes návštěvníci vychutnat v Domě gobelínů, kulturních tradic a řemesel, který byl slavnostně otevřen 1. dubna 2012 v prostorách bývalého zámeckého pivovaru. Hlavní myšlenkou projektu je uchování národního kulturního dědictví, udržení tradičních technologií tkaní ručním způsobem, vytváření sbírek, jejich prezentace, uměleckořemeslná výroba a předávání tradičních výrobních postupů dalším generacím. V Domě gobelínů najdete výstavní prostory s expozicemi tkalcovských stavů a strojů, ale i expozice připomínající významné osobnosti tohoto oboru. Návštěvníci mohou vidět zručně tkadleny a restaurátorky přímo při práci nebo si sami mohou na tkalcovském stavu vyzkoušet svoji zručnost. Zájemci o textilní řemesla mají v průběhu roku možnost absolvovat kurzy a seznámit se tak s technikami tkalcovského řemesla nebo zhlédnout některou z tematicky zaměřených výstav.

www.infocentrum.jh.cz

KARLOVY VARY

Program regenerace pomáhá lázeňským památkám

Program regenerace vyhlášený Ministerstvem kultury pomáhá památkám v samotném srdci Karlových Varů. Prostředky z něj byly letos využity na druhou etapu obnovy dřevěných prvků a nátěrů Tržní kolonády, na opravu skladby a souvrství terasy a římsy Zámecké věže, včetně zábradlí a klempiřských prvků. Třetí část dotace směřovala do druhé etapy rekonstrukce střechy bývalého anglikánského kostela sv. Lukáše. Město je připraveno využít Program regenerace i v příštím roce. Mezi projekty, které zařadilo do žádosti, patří další etapa oprav Tržní kolonády, obnovení vstupu do podzemí Zámecké věže, nejstarší stavby v lázních, oprava střechy městského divadla, oprava kamenných prvků kostela sv. Lukáše, obnova fasády činžovního domu Liberty, nebo oprava Schillerova památníku. Jakkoliv dotace rozhodně nepokryje veškeré náklady, z letošních 2,2 milionu vynaložených na vybrané památky činila 590 tisíc korun, pomáhá nezanedbatelným způsobem ochránit technický stav historických objektů ve městě.

www.karlovyvary.cz

PÍSEK

Sladovna – galerie hrou

Rekonstruovaná budova městské sladovny slouží kulturnímu životu města. Nachází se v historickém jádru města za radnicí na náměstí v sousedství Prácheňského muzea. Základní kámen byl položen v roce 1862 a za dva roky byla stavba dokončena. Sladovna svému účelu sloužila do roku 1973. Dnes se v ní nachází kulturní prostor s expozicemi a programem určeným především dětem, které se tu učí hrou. Vedle rozsáhlejších sezonních interaktivních výstav jsou návštěvníkům k dispozici dvě stálé expozice. Ta s názvem Po stopách ilustrace je zaměřena na ilustrátory dětských knih a Radka Pilaře, píseckého rodáka, výtvarníka a tvůrce pohádek pro děti. Pilařovým dílem je inspirován i výtvarný a herní prostor pro nejmenší návštěvníky do šesti let nazvaný Pilařiště. Letos byla dokončena oprava středové části budovy včetně dochovaných sladovnických technologií. Vznikla tam stálá expozice s názvem Sladovnictví, prohlídka s příběhem aneb navštívení zlatých časů sladovnických.

www.sladovna.cz

www.galeriehrou.cz

Libor Svatoň

Petr Zítek

archiv města Ivančice

archiv města Jindřichův Hradec

archiv města Karlovy Vary

Sladovna Písek

Z MĚST A OBCÍ

SOBĚSLAV

Restaurátorské práce na kostele sv. Marka

Na okraji městské památkové zóny Soběslav se nachází barokní, původně hřbitovní, kostel sv. Marka z roku 1650. Dnes kostel slouží jako výstavní, koncertní a obřadní síň. Bývalý hřbitov získal v minulém století parkovou úpravu. V roce 2009 byla provedena jeho další revitalizace, čímž došlo k navýšení estetické hodnoty, funkčnosti a atraktivity parku. Vzniklo tak příjemné místo pro trávení volného času. V roce 2014 byla provedena v rámci Programu regenerace obnova dvou náhrobků kostela sv. Marka. V roce 2015 církev navázala obnovou unikátní venkovní kamenné kazatelny datované rokem 1660. Soběslavská kazatelna je ojedinělým příkladem pozdně renesanční kamenické práce. Během restaurování se podařilo odhalit kamennou patku sochařského díla, kterou v minulosti zakryla výše položená nová dlažba. Kamenná kazatelna se objeví ve stejné podobě jako v roce 1660. Sochy, náhrobky, detaily staveb – tyto zdánlivé maličkosti zkrášlují veřejný prostor a jejich obnova se těší velkému zájmu veřejnosti.

www.musobeslav.cz

D. Bůžek

ÚSTÍ NAD LABEM

Sloup sv. Tří králů s pietou ze Svádova

Památk vrcholného baroka vysoké umělecké úrovně z roku 1731 stála původně u starého zámku ve Svádově, dnes součásti Ústí nad Labem. Sloup, na jehož vrcholku je pieta, stojí na dvojitém soklu. Jeho spodní část je trojboká s výrazně konkávně prohnutými stěnami. Na laločnatě vybíhajících koncích spodního soklu stojí jednotlivé sochy tří králů. Vlastní sloup je rozšířen a nahoře ozdoben kompozitní hlavicí. Socha znázorňuje Pannu Marii držící na klíně spirálovitě pootočené bezvládné Kristovo tělo. Sloup byl nevykykle často přemísťován. V 80. letech 20. století byl přestěhován z původního místa ke staré faře ve Svádově. V současnosti, kdy byla fara prodána, došlo ke složitým jednáním ohledně vlastnictví. Majitelem se nakonec stalo město Ústí nad Labem a sloup byl opět přestěhován, tentokrát do parku ve Varšavské ulici na Střekově. Současně byl nákladně restaurován za přispění Ústeckého kraje a Ministerstva kultury.

www.usti-nad-labem.cz

Karel Ederar

VIZOVICE

Vizovický domek čp. 256 získal ocenění

V září se uskutečnilo v budově Krajského úřadu Zlínského kraje vyhlášení výsledků projektu Lidová stavba roku 2015 za příkladnou obnovu stavby lidové architektury ve Zlínském kraji jako významný přínos k zachování kulturního dědictví. Z nominovaných objektů získal toto ocenění městský dům čp. 256 ve Vizovicích, jehož majitelkou je Jarmila Semeráková. Vítězný objekt byl v roce 2009 prohlášen za kulturní památku. Od té doby prošel obnovou, která mu dodala nynější podobu. Spočívala v opravě fasády a komína, obnovení nátěrů vstupních dveří, zárubní, nátěru lomenice – štítových prken a trámů, krovů fasády, dřevníku, žlabů, svodů, kastlových oken a opravě okapového chodníku. V interiéru pak byly opraveny podlahy v obývací místnosti a kuchyňce, vnitřní okno dveří do kuchyňky, proveden nátěr dřevěného stropu a výmalba v chodbičce a kuchyňce. Domku je tak věnována náležitá a dlouhodobá péče, takže získaná cena je jistě v dobrých rukou.

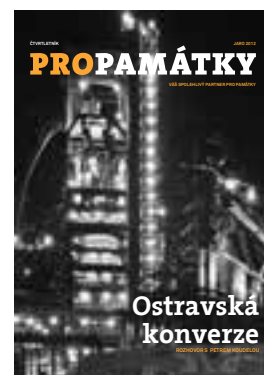
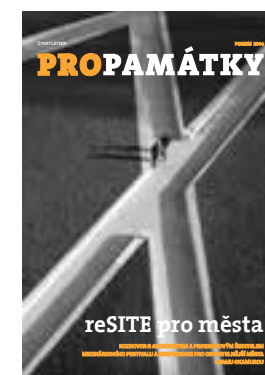
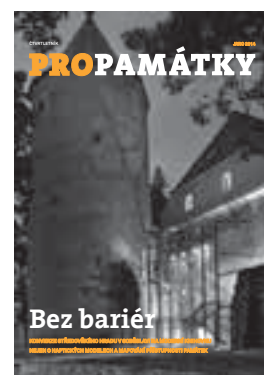
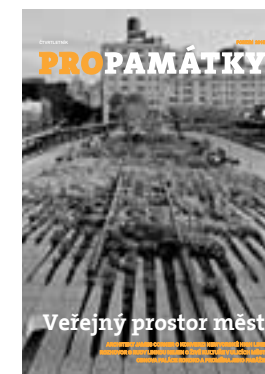
www.mestovizovice.cz

archiv města Vizovice

Od roku 2012 vydáváme časopis, který mají naši dárce zdarma společně s dalšími výhodami Klubu PROPAMÁTKY

klub.propamatky.info

Děkujeme všem uvedeným odborným partnerům za spolupráci a také našim čtenářkám a čtenářům za projevenou důvěru v kampani Člověče, zapoj se PROPAMÁTKY. Vážíme si každé podpory, která nám pomůže naplňovat

naše poslání pomáhat šířit osvětu a příklady dobré praxe v péči o památky. Všichni naši dárci se mohou těšit na výhody Klubu PROPAMÁTKY.

klub.propamatky.info

HLAVNÍ PARTNER PORTÁLU

Pálené tašky značky TONDACH navazují na tisíciletou tradici používání tohoto druhu střešní krytiny, z čehož vyplývá závazek uchovávat ráz střešní krajiny zejména z pohledu materiálu a tvarů také do budoucna. Výrobky

této značky mají nejdelší záruku na základní střešní tašky vyráběné u nás, a to 33 let. Životnost pálených tašek ale činí až 100 let.

www.tondach.cz

ODBORNÍ PARTNEŘI PORTÁLU

Kvalitní česká okna a dveře s tradicí od roku 1926 – repliky špaletových oken i historických dveří
www.janosik.cz

Zajistíme likvidaci dřevokazného hmyzu v historických stavbách prostřednictvím horkého vzduchu.
www.thermosanace.eu

Prověřené materiály pro řešení vlhkostních problémů v historických objektech včetně poradenství
www.mc-bauchemie.cz

Ovládáme řemeslo ručně sypané, historické, ostře pálené, probarvené keramické dlažby.
www.historicka-dlazba.cz

Kvalitní minerální nátěrové systémy pro restaurování a obnovu památek
www.keim.cz

Využijte našich zkušeností s osvětlením historických budov.
www.erco.com

Od roku 1991 dodáváme izolační systémy i do historických budov.
www.ciur.cz

Odborný veletrh PAMÁTKY pořádá INCHEBA EXPO PRAHA spol. s r. o.
www.incheba.cz/pamatky

Znáte důvěryhodné a seriózní společnosti, které působí v oblasti obnovy a péče o památky u nás? Dejte nám o nich vědět.

Čtvrtletník portálu PROPAMÁTKY
Ročník 4, číslo 4, vychází: 4x ročně
Vydává: Institut pro památky a kulturu, o.p.s.
Editor: Jan Červinka

Redakce: Aleš Kozák, Zbyněk Konvička,
Dagmar Koželušová, Helena Pašková,
Jindřiška Kukrálová
Jazyková redakce: Lenka Kuboušková

Grafická úprava: Jiří Pobřísko a Jan Štůrc
Evidenční číslo: MK ČR E 208 18
© Institut pro památky a kulturu, o.p.s.
E-mail: redakce@instituteu.cz